

Vivat Julius!

Erinevalt mõnest elulise sodi sisse uppuvast brikolöörist on Flo Kasearu omaeluline kunst vägevalt üldistusjõuline.

Vaatamisi: 40

MEELIS OIDSALU

10.08.2018

Temnikova ja Kasela Lastekodu tänava galeriis lõppes just Flo Kasearu isikunäitus „Aia auk“, kus eksponeeriti Kasearu paari vanemat projekti – „(de)fence“ (2014) ja „Korea aed“ (2016) ning selleaastasi keraamilisi kartuleid (projekti „Basic pride“ jätk).

Jalgrattaga Kasela ja Temnikova galeriisse sõites möödusin kurtide pulmast. Autoparklas elavalt ja hääletult viihevate pulmaliste pilt mõjus ootamatult kunstipärase, etendusliku, tihedana. Sestap valdas mind galeriisse Kasearu isikunäitusele jõudes pettumus, kui seinal juba ühel varasemal näitusel kohatud kartuleid nägin. Kartulitega rahvusluse loopimine on nii lihtsakoeline, *basic*, huumoriajakirja tasemel võte, et see peaaegu ei kvalifitseerugi mu meelest rahvuskriitiliseks kunstiks, vaid olmevembuks. Seda juhul, kui Kasearu ise oma rahvuskriitikat tõsiselt võtab (tuletagem meelde ka üht tema esimest tööd „Estonian sculpture“, kus elus rahvarõivastes modell seisab poodiumil, käes silt „Ma olen surnud“). Näitusel olnud teos „Idufirma“ kujutab parketiliistudele kruvitud keraamilisi kartuleid. Liiga lihtne, et toimida. Üks kunstiasjatundjast kaaslane aga, kellega näituse üle sai arutletud, oli projektist vägagi puudutatud ja leidis, et Kasearu teeb aeg-ajalt julgeid hüppeid popkunsti valda, see avalduvat peale kartuliserialismi ka ühe eksponeeritud nahkse skulptuuri („Idu“) puhul. Pole midagi teha, minu jaoks see kartuliteema ei toimi, eriti veel Flo Kasearu mõne teise teose vägevuse taustal.

Sotsiaalne närv. Nii produktiivsete kunstnike, nagu Flo Kasearu, eriti aga nii omaeluloolise kunsti (Kasearu majamuuseumi projekt on selle

ilmekaim näide) viljelejate puhul, nagu Flo Kasearu, tulebki ehk lihtsalt nendega omaenda elu tempos kaasas elada ja oodata, millal tema elus või kunstis midagi sellist juhtub, mis just mind vaatajana kõnetab. Nii mõnigi kord võib sellist ootust palistada kunstniku neurootilist tühikäiku väljendav või tühikäiguneuroosi ennetav kinnisideeline serialism, mis vaatajal tuleb lihtsalt üle elada või mida sõbralikult ignoreerida (Kasearu puhul, tundub mulle, ongi selleks maanilisena mõjuv kartuliteema, millesse ehk isegi kinnismõtteliselt takerdusin). Kunst, mis argielu ja kunstilise tõstetuse piiril ebamääraselt lukku logistab, võtit kummassegi suunda fikseerimata, riskib üldistusjõuetusega. Sellise loomemeetodi puhul tekib küsimus, kas tegemist ei ole hoopis nohikliku, huupi elunähtuste kataloogimisega ja kultuurifaktide tekitamisega kõige primitiivsemal tasandil, artefaktide kogumisega ühte ruumi. See ruum võib olla näitusesaal või majamuuseum ja välise, isegi mitte ruumilise, vaid kohalise tunnuse alusel ongi justkui tekitatud teos. Unikaalne, aga kas ka üldistusjõuline?

Ometi pole Flo Kasearu kindlasti sedasorti nohiklik ja omaelulise sodi keskele ära kaduv brikolöör, vaid vägagi üldistusjõuline. See, mida ta tegi oma majamuuseumi roostes plekk-katusega („Uprising“, 2015),

ma mõtlen videot, kus roostes katuseplekist üleelusuuruseid mängulennukeid volditakse, selle teo leidlikkus, nihestusvägi, aga ka loomulikkus või see tunne, et kui loomulikult võib ühest katuseremondi teost sündida teos, see.... võttis karbi lahti. Lisaks on Kasearu korduvalt loomaliku, originaalse loomejõulisusega väljaspool omaelulist sfääri valusmõjusalt sekkudes oma sotsiaalset närvi tõestanud, olgu siis Pärnu naiste varjupaiga asukaid abipolitseinikuks ordineerides või rahapuuduse ettekäändel pimendatud Tallinna tänavail küberhobust jooksutades („ESC“, 2010).

Flo Kasearu video „(de)fence“, 2014.

Kaadrid

See kunagine hobusevideo on üldse üks bossimaid taieseid eesti kunstis. Bemariaknast videoprojektoriga tumedatele majaseintele projekteeritud

valge hobune toimib mitmes vaatamisregistris, on kaasaegse kunsti valitsevale nohiklikule paatosele vastanduvalt rämepoeetiline, ent võimaldab ka metapoeetilist ninakirtsutamist. Halepoliitiline, elamuslik, täiuslik taies, midagi piisavalt hullu, et olevat (kuuldavasti) ka hullule inspiratsiooniks olnud: keegi Paldiski maantee patsient olevat nimelt samal õhtul, kui Kasearu oma valget küberhobust Tallinna tänavail jooksutas, vabastanud mõned suksud ka hipodroomi tallist. Kasearu kunst on harvanähtavalt elus.

Poliitiline ülelaetus ja konkreetne inimene. Sama masti õnnestumine on ka nüüd lõppenud näitusel eksponeeritud „(de)fence“, mis on nagu „Uprising“ inspireeritud Flo Kasearu töise elu äärealadelt. Poolas Zachęta muuseumis näitusega esinenud kunstnik sai seal sooja inimliku kontakti muuseumi erudeeritud turvamehe Juliusega, kelle ta kunstivahetuse projekti raames kutsus Eestisse oma majamuuseumisse... aiaauku valvama. Teos on valminud ajal, mil igasugune tarandus ei olnud Eestis (tõsi, Eston Kohver rööviti 2014. aasta septembris, umbes samal ajal, kui Julius siin käis, aga projekt oli saanud eeldatavasti alguse varem) veel teemaks, ka Donald Trump ei olnud oma “Hadrianuse valli” veel välja hüüdnud. Ka ei olnud Euroopa Liit veel plaanimas sanktsioone Poola valitsuse vastu nende justiitsreformide küsimuses. Seda enam on praegu vaadates poliitiliselt kõnekas jakiseljal poolakeelset teksti “OCHRONA” kandva Juliuse külaskäik Flo Kasearu majamuuseumi aeda.

Võib-olla isegi laamendavalt, pealetükkivalt kõnekas, nii nagu video pealkirigi tundub veidi... agressiivne oma ilmsuses. Galeriis video ees veedetud aja jooksul jõudsin mõelda essee jagu mõtteid, muuhulgas ka sellest, millise toreda ninanipsu muuseumi turvameest Eestisse lähetusse kutsudes Kasearu teeb kaasaegse kunsti institutsionaalsele jäikusele. Kas näitus kui iganenud ja allakäinud esitusformaat ei vajaks taasleiutamist, hermeetilisusest puhastamist? Ainuüksi turvamehe olemasolu näitusesaalis – see, kui nähtaval valvurionud ja -tädid kunstimuuseumides on, kui naeruväärselt sekuritiseeritud kunstiskeene ise on, kõneleb institutsiooniporno traditsioonist kujutava kunsti ilmas. Tuleb muidugi tõdeda, et seesama kunstiinstitutsioon on teinud kunstiprojektina

võimalikuks Poola turvamehe ametilähetuse Flo Kasearu aeda. Aga asjaolu, et ma pidin näitusele pääsemiseks helistama galeristile ette ja eraldi aja kokku leppima, tundub nii kogukondliku kunstniku isikunäituse puhul enam kui veider. Kasearu kunsti koht on seal, kus ta sünnib – läbikäidavas, ligipääsetavas aguliruumis. Loomulikult torkas selle aiaaugu, mida Julius valvab, puhul pähe väärtustühiku mõiste ja küsimus, mida Poola turvamees Eestis õigupoolest valvab, kas universaalset tühikut või üpriski partikulaarset, kohatühikut, mida peaks täitma kohalikke väärtusseadeid arvestades? Kas Juliuse siinolek on hoiatav, kutsutud ennetama läbikukkumist või oleme juba omadega p-s ja nüüd on vaja vaadata, et see p-auk ei rebeneks? Ja kas need p-augud ei ole kogu aeg olemas ja loomuldasajal vajalikud olnud ühiskonna toimimiseks, ainult et nüüd on leitud vajalikuks neid kuidagi loomuvastaselt valvama asuda? Mõttetu on pikalt heietada piiride kehtestamise ja kuhtumise teemal või mõtiskleda aiaaugust, mis tegelikult tundub hoopis ajaauguna, sellise kutsuva ajaauguna, milles kangastub tulevikunostalgia. Ka Godot'd ootavast piirivalvurist võib Juliuse näol kõnelda, kaitset vajavatest loomulikest, looduslikest tühikutest vs. kurjade digikapitalistide tekitatud ihatühikutest... Võime rääkida kehadest, hierarhiast, võimust, võimutusest. Ka linnaplaneerimisest, sellestasest Kasela ja Temnikova galeriist, mis asub Eesti kõige stalinistlikumas majas ja mis on vist üks väheseid galeriisid maailmas, mille lae alt (siis otse selle „(de)fence'i“ ekspositsiooni peal asuva toru kaudu) voolab häälekalt läbi majanaabri... sitt. Galerii kõrval ruumilise unustusejõena kulgevast Tartu maanteest võib rääkida kui millestki, mis on täis vägivaldseid, naljakaid tühikuid. Ka teisi ühiselulisi põletavaid teemasid võib Kasearu video põhjal arutada. Kasearu taiese poliitilisus on nii ilmne, nii ülelaetud, et osutub lähtestavalt liigseks, ebaoluliseks, seda enam et, nagu mainitud, kutsus kunstnik Juliuse Tallinnasse tänu Poolas näituse ette valmistamisel tekkinud heale inimlikule kontaktile. Julius ei ole siin, et tähistada meie Poola läbikukkumist või läänemaailma arengunarratiivis paljastunud katkestust, millega ei osata midagi muud teha peale selle turvamise.

Turvamees Julius on lihtsalt huvitav inimene ja see on Flo Kasearu aed, mida ta valvab. Näitusel paari kaaslasega videot vaadates kuulsin

nenditavat, et Kasearul on Juliusega vedanud, sest ta mõjub seal videos ise nii lähtestavana. Tõepoolest, pole võimalik aru saada, kas Julius näitleb augu valvamist või on oma tavapärasel valvurirežiimis, ta kohalolek mõjub kõike aia- ja auguväliselt unustama panevalt. Julius on ühelt poolt kaamera-teadlik, väarikas, aga näha on, et ta ei tea õieti, kuhu ta peab vaatama või mida tegema, aga et tema tööots kestab mitu tundi, siis võtab valvamise automatism, kui ta augu ees ringiratast käib, Juliuse vahepeal üle. Ka sel lühikesel ringkäigul (video kestab 22 minutit) ei puudu oma sündmused. Julius korjab maast õuna ja sellest, mida ta selle õunaga peale hakkab, areneb omakorda üht-teist, märksa müütilisemat tähelepanu- ja tähendustasandit elavdav lugu turvamehest paradiisiaias.